

שינוי יעוד בית כנסת צבאי

הרב מרדכי סיינה

הרב עזריאל לויתן

שאלה \diamond תשובה \diamond שלב א': טרם הגעת כוח החלוץ
לשטח \diamond שלב ב': כאשר שוהה הכוח בשטח \diamond שלב
ג': לאחר סיום התרגיל ופינוי כח מאסוף מהשטח

שאלה

אחת החטיבות מתכננת לערוך תרגיל מורכב במשך שלושה שבועות. לצורך תרגיל זה הוקם מבנה שעתיד לשמש כבית כנסת אשר יפונה משם לאחר התרגיל. הרב הצבאי נשאל מה דין אותו מבנה בשעת התרגיל ואחריו?

תשובה

יש לדון האם קיימת קדושת בית כנסת בשלבים השונים של תכנון התרגיל. שלב א': טרם הגעת כוח החלוץ לשטח. שלב ב': כאשר שוהה הכוח בשטח. שלב ג': לאחר סיום התרגיל ופינוי כח מאסוף מהשטח.

שלב א': טרם הגעת כוח החלוץ לשטח.

כאשר המבנה המיועד לבית הכנסת קיים אך עדיין לא התפללו בו, עיין בתשובה לעיל¹ ששם הסקנו שלא חלה קדושת בית כנסת על המבנה וניתן יהיה להשתמש בו למטרות חולין.

¹ בעניין "זמן חלות קדושה על מבנה שיועד לצורך זה".

שלב ב': כאשר שוהה הכוח בשטח.

כאשר נכנס הכוח החלוץ לשטח ומשתמש בבית הכנסת לתפילה .
המשנ"ב² דן בסוגיה זו וכתב:

"...ולאפוקי אם הזמין אותה לבית התפלה רק לפי שעה דהיינו עד
שיעבור הרגל או היריד (מפני שאז הדרך שמתקבץ אנשים) לא
חשיבא הזמנה כלל ומותר אפילו בעת הרגל לאכול ולשתות בו".

עולה מדבריו שמבנה אשר ייעד אותו לצורך בית כנסת לזמן קצוב אזי הוי
"הזמנה" בעלמא שאינה כלום ויהיה מותר אפילו תוך כדי אותו "זמן קצוב",
להשתמש בו תשמיש חול.
לכן בנידון שלפנינו, שבית הכנסת הוקם לצורך זמן התרגיל בלבד, לא חלה בו
קדושה אפי' תוך זמן התרגיל ויהיה מותר להשתמש בו לכל דבר.
אלא שהביאור הלכה³ מסייג זאת:

"...אך לענין קלות ראש נראה שראוי להחמיר בתוך הזמן... ואעפ"כ
אין נוהגין בהן קלות ראש ומאי ניהו חשבונות ור"ל דאף דמצד
הדין הזמנה כזו שהוא לפי שעה לאו מילתא היא מ"מ אין לנהוג בה
קלות ראש של חשבונות וכ"ש שחוק והיתול ולענין אכילה ושתיה
ושארי תשמישין משמע שאין להחמיר בזה וכמו שכתבנו בסימן
קנ"ג במ"ב ס"ק נ"א".

ע"פ זה בשעת התרגיל אין לנהוג קלות ראש במבנה בית הכנסת אך שאר
דברי חול מותר.

² משנ"ב קנ"ג ס"ק נ"א.

³ "בית הלוי" קנ"א ד"ה "להשתמש בו".

מ"מ נראה הלכה למעשה שיש לנהוג במבנה זה ככל דיני קדושת בית כנסת וזאת בכדי למנוע זילותא בעיני החיילים. בשעת הצורך ע"פ החלטת רב היחידה מותר יהיה להשתמש במבנה לצורכי חולין שאין בהם קלות ראש.

שלב ג': לאחר סיום התרגיל ופינוי כח מאסף מהשטח.

מדברי המשנ"ב וה"בית הלוי" הנ"ל עולה, שככלות הזמן שנקבע לתפילה, מבנה בית הכנסת יוצא מקדושתו לגמרי ויהיה מותר לעשות בו גם דברים בזויים.

סיכום

- מבנה בית כנסת שהוקם לזמן קצוב כבנידון דידין :
- א. טרם שהתפללו בו - אין בו קדושה כלל.
 - ב. לאחר שהתפללו בו - מעיקר הדין אין בו קדושה למעט איסור קלות ראש וכיו"ב אלא שלמעשה יש להורות לנהוג קדושה כבשאר בתי הכנסת.
 - ג. לאחר שתם הזמן שנקבע - פקעה הקדושה לכל דבר ועניין.